

Dohled nad finančním trhem v České republice

Bakalářská práce

Studijní program: B6208 – Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R175 – Ekonomika a management služeb - Finanční a pojišťovací služby
Autor práce: **Michael Kvítek**
Vedoucí práce: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Michael Kvítek**
Osobní číslo: E16000124
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: B6208R175 – Ekonomika a management služeb – Finanční a pojišťovací služby
Zadávací katedra: katedra ekonomie
Vedoucí práce: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
Konzultant práce: Ing. Jana Šímanová, Ph.D.
Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, katedra ekonomie

Název práce: **Dohled nad finančním trhem v České republice**

Zásady pro vypracování:

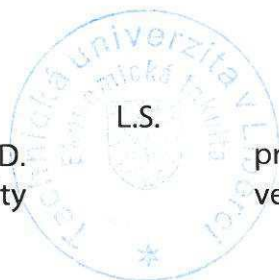
1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů.
2. Definice dohledu nad finančním trhem.
3. Vývoj dohledu nad finančním trhem v České republice.
4. Dopady dohledu nad finančním trhem EU na Českou republiku.
5. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných předpokladů.

Seznam odborné literatury:

- HORÁKOVÁ, Martina. 2012. *How Countries Supervise Their Banks, Insurers and Securities Markets 2012*. London, UK: Central Banking Publications. ISBN 978-1-90218-275-9.
- PÁNEK, Dalibor a Ivana VALOVÁ. 2008. *Bankovní regulace a dohled*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 978-80-210-4726-6.
- PAVLÁT, Vladislav a Antonín KUBÍČEK. 2010. *Regulace a dohled nad finančními trhy*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. ISBN 978-80-7408-036-4.
- VOLCKER, Paul A. and Jacon A. FRENKEL. 2008. *The Structure of Financial Supervision Approaches and Challenges in a Global Marketplace*. Washington, D. C., USA: Group of Thirty. ISBN 1-56708-142-8.
- PROQUEST. 2018. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2018-09-30]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Rozsah práce: min. 30 normostran
Forma zpracování: tištěná / elektronická
Datum zadání práce: 1. října 2018
Datum odevzdání práce: 31. srpna 2020

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan Ekonomické fakulty

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2018

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

17. 4. 2019

Michael Kvítek

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce Ing. Alešovi Kocourkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, shovívavost a vstřícný přístup při vedení mé práce.

Dohled nad finančním trhem v České republice

Anotace

Bakalářská práce se zabývá Dohledem a regulací nad finančním trhem v EU a jeho implementací v ČR. Je zaměřena především na český bankovní dohled reprezentovaný Českou národní bankou. První kapitola bakalářské práce se zabývá základními pojmy z oblasti finančního trhu. Druhá kapitola hovoří o finančních institucích jako Centrální banka, Evropská centrální banka a jejich systému dohledu nad finančním trhem. Ve třetí kapitole je popsán vývoj regulace v ČR a dohled nad finančním trhem v ČR. Poslední kapitola pojednává o implementaci jednoho z nařízení EU do zákonů v ČR, a jakým způsobem k implementaci přistupují vybrané podniky fungující na finančním trhu v ČR.

Klíčová slova

Centrální banka, finanční trh, Regulace, dohled, spotřebitelský zákon

Financial market supervision in the Czech republic

Annotation

This bachelor thesis deals with supervision and regulation of the financial market in the European Union and its implementation in the Czech Republic. It is mainly focused on Czech bank supervision represented by the Czech National Bank. The first chapter of the thesis deals with the basic terms connected with financial market field. The second chapter talks about selected financial institutions, namely about the Central Bank, the European Central Bank and their financial market supervision system. In the third chapter the development of regulation in the Czech Republic and supervision of the financial market in the Czech Republic is described. The last chapter deals with the implementation of one of the EU regulations to law in the Czech Republic and how to implement selected enterprises operating on the Czech financial market

Key Words

Central Bank, Consumer Law, financial market, Regulation, supervision,

Obsah

Seznam zkratk	9
Seznam tabulek	10
Seznam obrázků	10
Úvod	11
1. Vymezení základních pojmů	12
1.1 Fungování finančních trhů	12
1.2 Členění finančního trhu	14
1.3 Finanční dokumenty	17
1.4 Regulace a dohled nad finančními trhy	17
1.4.1 Podstata regulace a dohledu nad finančními trhy	17
1.4.2 Basel III	19
2. Finanční instituce	23
2.1 Centrální banka	23
2.2 Evropská centrální banka	24
2.3 Evropský systém dohledu nad finančním trhem	25
3. Regulace a dohled na finančním trhu v ČR	27
3.1 Vývoj regulace v ČR v roce 2017	27
3.2 Dohled nad finančním trhem v ČR	28
4. EU dohled nad finančním trhem a regulace a jeho implementace v ČR	31
4.1 Zákon o potřebitelsém úvěru v ČR	31
4.2 Dodržení regulace a dohledu nad finančním trhem v EU – Polsko	36
Závěr	38
Seznam použité literatury	40

Seznam zkratek

ČNB	Česká národní banka
MMB,a.s.	Moneta Money bank, a.s.
ČS a.s.	Česká spořitelna a.s.
CCD	směrnice o spotřebitelském úvěru
MCD	směrnice o spotřebitelském úvěru na nemovitost
ČBA a.s.	Česká bankovní asociace
OTC	Mimoburzovním operace s deriváty
ECB	Evropská centrální banka
EU	Evropská Unie
ESRB	Evropská rada pro systémová rizika
EBA	Evropský orgán pro bankovníctví
EIOPA	Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění
ESMA	Evropský orgán pro cenné papíry a trhy
ČR	Česká republika
ZSÚ	Zákon o spotřebitelském úvěru

Seznam tabulek

Tabulka 1: Registr prospektů ČNB	16
Tabulka 2: Klasifikace systému regulace a dozoru	19
Tabulka 3: Pilířová struktura Basel III	22
Tabulka 4: Typy subjektu	33
Tabulka 5: Srovnání přístupu ke splnění MCD v různých organizacích.....	34
Tabulka 6: Počet celkových zkoušek u všech akreditovaných osob a ČBA Educa	35

Seznam obrázků

Obrázek 1: Investiční trojúhelník	13
Obrázek 2: Struktura finančního trhu	15
Obrázek 3: Struktura evropského systému dohledu nad finančním trhem	26
Obrázek 4: Organizační schéma dohledu ČNB	29

Úvod

Důležitou součástí ekonomického a hospodářského vývoje je fungující finanční trh. Finanční trhy v posledních letech prošly zásadními změnami a především jejich systém regulace a dohledu. Poslední velkou událostí, která proces ovlivnila, byla finanční krize v roce 2008. Vzhledem k propojení finančních trhů na globální úroveň, byly dopady finanční krize o to větší. Převážná část ekonomických odborníků za globální ekonomický kolaps označila viníkem bankovní sektor. Ten je však klíčový pro pozitivní rozvoj hospodářství a z tohoto důvodu je nutné krizovým situacím předcházet a chránit ho před riziky, které ho ohrožují. Dochází k vytvoření globálních pravidel pro bankovní činnost. Nejvýznamnějšími jsou takzvané Basilejské dohody, bakalářská práce se v úvodu zmiňuje o dohodě Basel III.

Finanční trh, jeho regulace a dohled, je velmi rozsáhlým tématem. Bakalářské práce se zabývá dohledem nad finančním trhem v České republice. Cílem práce je identifikovat dopady bankovního dohledu na finanční trh v České republice a podniky, které na tomto trhu působí. Výzkumnou otázkou, na kterou hledá tato bakalářská práce odpověď, je, zda reflektuje český bankovní dohled reprezentovaný Českou národní bankou vhodně a dostatečně nové trendy a změny v uspořádání systému dohledu a pravidel chování na finančním trhu? Rychlost a dynamika změn trhu se koncentruje a posouvá k novým službám a produktům, což vyžaduje přehodnocení a nové uspořádání systému dohledu, pravidel chování na trhu a jejich dodržování.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V úvodu dochází k vymezení základních pojmů finančního trhu, jak finanční trhy fungují, jejich členění a obecně regulace a dohled nad finančním trhem.

V druhé kapitole jsou popsány hlavní instituce regulace a dohledu nad finančním trhem, jako je Centrální banka, Evropská centrální banka a Systém evropského dohledu.

Třetí a čtvrtá kapitola pojednává o Regulaci a dohledu v ČR a implementací Směrnici Evropské regulace spotřebitelských úvěrů na nemovitosti určené k bydlení 2014/17 EU, která byla vydaná na základě Evropské komise. Ve čtvrté kapitole se podíváme na implementaci Směrnice do legislativy ČR.

1. Vymezení základních pojmů

Finanční trh si lze představit jako jediný celek, na kterém účastníci trhu směňují aktiva. Makroekonomická teorie trhy tradičně dělí na trhy zboží a služeb a na trhy výrobních faktorů (tj. trh půdy, práce a fyzického kapitálu). Charakteristickým prvkem finančního trhu je, že mezi ekonomický subjekt se přebytkem finančních aktiv v různých formách a mezi subjekt s nedostatkem finančních aktiv vstupuje zprostředkovatel, který umožní oběma ekonomickým subjektům uskutečnit finanční transakci, která uspokojí potřebu subjektu s nedostatkem finančních aktiv a umožní mu realizovat jeho ekonomickou činnost využitím volných finančních prostředků od subjektu, který pro ně neměl ve svých ekonomických aktivitách lepší využití. (Pavlát, 2013)

Finanční trh představuje souhrn nástrojů, postupů, institucí a vztahů mezi nimi, jejichž prostřednictvím dochází k transferu volných finančních prostředků od těch, kdo je mají a nevědí, jak je lépe zhodnotit, k těm, kdo je nemají, ale umějí je kapitalizovat (investovat s výnosem).

Nejpřehlednější definici finančního trhu je od Blakea: finanční systém je složen z jeho účastníků, finančních fondů a nástrojů, trhů, obchodníků, obchodních dohod a regulací. (Blake, 1995)

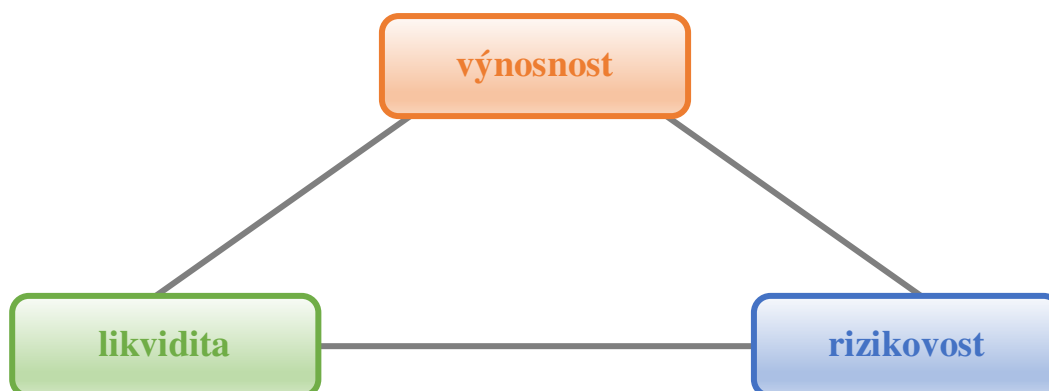
1.1 Fungování finančních trhů

Mezi funkce finančního trhu patří:

- soustřeďování dočasně volných zdrojů peněžních prostředků,
- alokace volných zdrojů tam, kde je jejich využití nejefektivnější, přelévání kapitálu z odvětví do odvětví,
- přerozdělování volných zdrojů, tj. přeměňování úspor v investice.

Účastníci finančního trhu se rozhodují podle pravidel investičního trojúhelníku: Výnosnost vs. Rizikovost vs. Likvidita. Přitom platí, že při snaze o snížení rizikovosti klesá výnosnost a likvidita, při snaze o zvýšení výnosnosti roste rizikovost a klesá likvidita a při snaze

o zvýšení likvidity klesá výnosnost a může růst rizikovitost. Je tedy zjevné, že nelze dosáhnout současně všech tří vrcholů magického (investičního) trojúhelníku.

Obrázek 1: Investiční trojúhelník
Zdroj: (vlastní zpracování)

Na finančním trhu tedy vystupují dvě hlavní skupiny účastníků – subjekty, které mají relativní přebytek peněžních prostředků a jsou ochotny poskytnout tyto peněžní prostředky dočasně jiným, a subjekty, které mají relativní nedostatek peněžních prostředků, potřebují si peněžní prostředky dočasně obstarat a jsou ochotné za to zaplatit odpovídající cenu.

Z hlediska první zmíněné skupiny subjektů by měla investice na finančním trhu splňovat tyto tři základní požadavky:

1. Co největší výnosnost (rentabilita).
2. Co největší likvidita (rychlost a ekvivalence přeměny investice zpět na disponibilní peněžní prostředky).
3. Co nejmenší riziko (nejmenší ztráty výnosu).

Pro druhou skupinu subjektů by měly peněžní prostředky získané na finančním trhu splňovat alespoň dvě základní podmínky:

1. Co nejmenší náklady (cena obstarávání peněžních prostředků a vyplácený výnos z nich).
2. Co nejdelší doba návratnosti (neboli splatnosti dočasně získaných peněžních prostředků) (Pavlát, 2005).

Účastníky finančního trhu jsou:

- Bankovní finanční zprostředkovatelé (finanční a úvěrové ústavy, banky, spořitelny, záložny),
- Nebankovní finanční zprostředkovatelé (pojišťovny, nejrůznější subjekty kolektivního investování, jako jsou investiční společnosti a investiční nebo podílové fondy, penzijní fondy atd.).
- Další subjekty (obchodníci s cennými papíry, burzy a mimoburzovní trhy, brokerské společnosti atd.) a instituce (clearingové domy, státní regulační orgány atd.), které mají za úkol zjednodušovat a urychlovat fungování finančního trhu nebo regulovat a omezovat rizika, která mohou hrozit ostatním účastníkům trhu. Velmi významným subjektem peněžního trhu je stát zastupovaný ministerstvem financí a centrální bankou (Česká národní banka; ČNB).

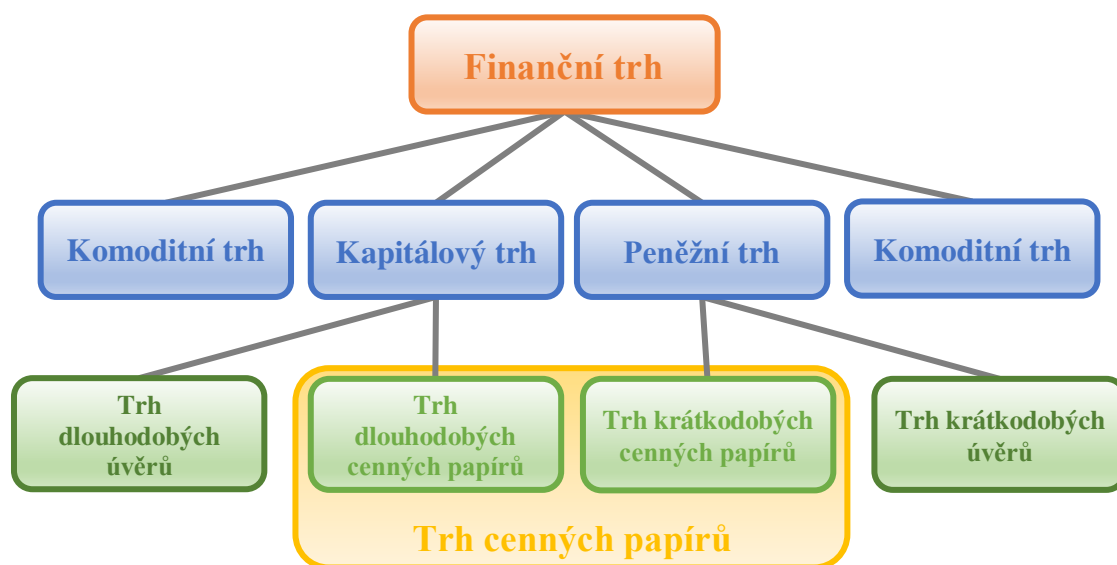
1.2 Členění finančního trhu

Finanční trhy jsou komplexní tržní struktury, které lze klasifikovat podle celé řady různých hledisek, například: (Pavlát, 2013)

- podle dlouhodobosti investice (peněžní a kapitálový trh)
- podle věcného hlediska (primární a sekundární trh)
- podle typu účastníků (bankovní, nebankovní trh)
- podle nástrojů
- podle organizovanosti trhu (burzovní trh, mimoburzovní trh, neorganizovaný trh)
- podle účasti zprostředkovatelů (přímé a nepřímé investování)
- podle teritoriálních přesahů (národní, evropský, mezinárodní trh...)
- podle předmětu obchodování (trhy dluhopisové, trhy akciové, trhy komodit, trhy devizové)

Finanční trhy mají určitou institucionální podobu, jsou vnitřně strukturované a jako systém tvořené řadou dílčích trhů a jejich segmentů. Nejčastěji používanou klasifikací finančních trhů je členění na trhy peněžní a kapitálové (obr. 2). Kritériem tohoto členění je doba

splatnosti obchodovaných finančních dokumentů. Na základě tohoto principu se dále peněžní trh dělí na trh s krátkodobými úvěry a finančními dokumenty, jeho splatnost nepřesahuje jeden rok. Na peněžní trh vstupují subjekty, které řeší překlenutí krátkodobého nedostatku finančních prostředků. Kapitálový trh je naproti tomu vymezen jako trh s dlouhodobými úvěry a finančními dokumenty, jejichž splatnost je delší než jeden rok. Trh s dlouhodobými úvěry je zpravidla trhem primárním, pro finanční dokumenty dlouhodobé často neexistuje sekundární trh. Kapitálový trh bývá často členěn i dle splatnosti na střednědobý (4–7 let) a dlouhodobý (více jak 7 let). (Polouček, 2009)

Obrázek 2: Struktura finančního trhu
Zdroj: (Rejnuš, 2014)

Kapitálový trh lze věcně rozdělit na trh **primární**, kde se prodávají právě emitované cenné papíry svým prvním majitelům, a to buď veřejnou, nebo neveřejnou nabídkou. Při veřejné nabídce je emise buď nabídnuta nejprve zprostředkovateli (nejčastěji bance), který ji teprve pak nabídne veřejnosti, nebo je nabídnuta veřejnosti přímo. Při neveřejné emisi jsou cenné papíry nabídnuty pouze předem stanoveným zájemcům. **Sekundární** kapitálový trh, kde se prodávají a nakupují již emitované cenné papíry za tržní ceny. (Sekerka, 1996)

Trhy pro veřejnou nabídku se dále podle dělí na: organizované trhy, kam spadají zejména burzy a neorganizované trhy, kam spadají tzv. „obchody přes přepážku“ (*over the counter*; OTC). (Rejnuš, 2001)

Odlišnou klasifikací finančních trhů představuje jejich členění podle předmětu obchodování:

- **Trhy dluhopisové:** Dluhopisový trh je velmi rozsáhlý a nepříliš přehledný vzhledem k počtu produktů, s nimiž se na tomto trhu obchoduje. Základním kamenem tohoto trhu je cenný papír nazývaný dluhopis. Vyjadřuje závazek emitenta (dlužníka) vůči majiteli cenného papíru (věřiteli).

Zvláštním druhem dluhopisů je státní dluhopis, který je vydáván státem ke krytí deficitu, dalším, je dluhopis komunální, který vydává obec. Hypotéční zástavní list je kryt pohledávkami z hypotéčních úvěrů. V poslední řadě jsou dluhopisy podřízené a prioritní. Se všemi typy dluhopisu se obchoduje na burze i mimo ní. V současné době trh s dluhopisy ovlivňuje růst úrokových sazeb a zároveň Novela zákona o obchodování na kapitálovém trhu (ZPKT).

Novela zákona č. 256/2004 Sb., vešla v platnost dne 14. 7. 2018 s účinností od 3. 1. 2018 a mění rozsah investičních nástrojů, které smějí distribuovat investiční zprostředkovatelé a jejich vázaní zástupci. Uvedená novela ZPKT zakazuje investičním zprostředkovatelům nabízet klientům akcie a dále dluhopisy bez prospektu cenného papíru. (Gallistl, 2018)

Tabulka 1: Registr prospektů ČNB

Rok	Počet schválených prospektů
2014	23
2015	21
2016	36
2017	30
2018	49

Zdroj:(ČNB, 2018)

- **Trhy akciové:** Předmětem obchodování na akciových trzích se obchoduje s cennými papíry, které se nazývají akcie. Akcie je cenný papír, jehož nákupem získává vlastník majetková práva (držitel má nárok na výplatu dividendy, které jsou akcionářům vypláceny na základě hospodaření firmy, v případě, že se firmě daří, rozhoduje o výplatě představenstvo valné hromady) a rozhodovací práva (umožňuje vlastníkovu rozhodovat o budoucnosti firmy v případě, že má minimální stanovený počet akcií pro účast na valné hromadě a drží je v rozhodný den).

V současné době fungují akciové trhy burzovní a mimoburzovní. Burzovní trh s cennými papíry je regulován přísnějšími pravidly než obchodování na mimoburzovních trzích.

Akciové trhy s již emitovanými akciami mají na sekundárním trhu funkci cenotvornou. Setkává se zde nabídka prodávajících s poptávkou kupujících.

- **Trhy komodit:** Komoditní trhy umožňují nákup a prodej komodit, i před jejich skutečnou výrobou nebo vypěstováním (kovy, ropa, zemědělské produkty, maso a dobytek). V současnosti se komodity obchodují prostřednictvím komoditních burz.
- **Trhy devizové:** Měnový-devizový trh je velmi významným segmentem finančních trhů, na kterém se obchodují měny jednotlivých států. Funkcí měnového trhu je vytvářet jejich relativní hodnoty a usnadňuje obchodování, investování a umožňuje i rozložení rizika mezi účastníky obchodů. (Pavlát, 2013)

1.3 Finanční dokumenty

Finanční dokumenty představují veškeré formy cenných papírů, které umožňují zdokumentování závazků. Jsou to například dlužnické cenné papíry – obligace (dluhopisy) – nebo majetkové cenné papíry – akcie – popřípadě to mohou být i depozitní certifikáty nebo peníze.

1.4 Regulace a dohled nad finančními trhy

Pro soudobé finanční trhy – národní i mezinárodní – má regulace a dohled fundamentální význam. Globální hospodářská a finanční krize, která propukla v září 2008, zvýšila úsilí věnované **regulaci finančních služeb**, protože během této krize se řada tradičních paradigmat regulace a dohledu prokázala jako nepoužitelná a vlády jednotlivých zemí i mezinárodní finanční společenství musely hledat nové cesty, které v budoucnu omezí rizika spojená s průběhem ekonomického cyklu. (Pavlát, 2013)

1.4.1 Podstata regulace a dohledu nad finančními trhy

Regulace je soubor pravidel a norem, které upravují fungování finančních institucí, jejichž hlavním cílem je zvýšení finanční stability a ochrana klientů. Regulace může mít různé podoby od informačních požadavků k přísným opatřením jako například kapitálové

požadavky. Na druhé straně **dohled** je procesem navrženým k dohlížení na finanční instituce, aby se zajistilo, že budou pravidla a normy správně používány. V praxi jsou regulace a dohled vzájemně propojeny, a proto je třeba posuzovat je společně.

Mezi základní **úlohy regulátora** patří: „Stanovení podmínek pro výkon finanční činnosti, stanovení pravidel pro výkon finanční činnosti, udělování licencí a spolupráce a výměna informací s ostatními domácími i zahraničními regulátory.“ (Jeník, 2011, s. 36)

Mezi základní **úlohy institucí vykonávající dohled** patří: „Kontrola dodržování všeobecně závazných podmínek, vynucování plnění stanovených podmínek, dodržování pravidel stanovených v licenci, preventivní kontrola a zásah v případě hrozícího porušení pravidel spolupráce s orgány policie a soudu a ostatními domácími a zahraničními institucemi pro dohled nad finančním trhem.

Mezi obecné důvody regulace finančních trhů včetně segmentů trhů finančních derivátů je nutné zařadit i ochranu spotřebitele, omezení síly oligopolu a monopolu, ochranu před kriminalitou apod. (Jeník, 2011)

Soudobé trhy fungují a vyznačují se dynamickým chováním, které je velmi křehké. Jejich celková stabilita je udržována neustálým překonáváním dílčí nestability. Proto je regulace finančních trhů nezbytná. Nedílnou činností regulačního orgánu je také dohled.

Dohled (označovaný jako supervize) je činnost, kontrola stanovených pravidel a uplatňování sankcí v případě jejich porušení. Dohled nad finančními institucemi vykonávají nejenom centrální banky a jiné pověřené instituce, ale mohou to být i externí auditorské společnosti. (Pavlát a Kubíček, 2010)

Regulace a dohled probíhá většinou na dvou úrovních – národní (zajišťují národní organizace, v mnoha případech centrální národní banky) a mezinárodní. Mezinárodní organizace vydávající příslušné standardy mají pouze poradní funkci. V rámci Evropské unie jsou přijaty vlastní regulační principy, které musí být zapracovány do legislativ jednotlivých členských států EU. Tato doporučení ale ve většině případů vychází z doporučených standardů světových regulačních orgánů. Mezinárodní regulace finančních služeb se týká především tří oblastí finančního trhu:

- **Bankovníctví** – mezinárodní poradní instituce Basilejský výbor pro bankovní dohled, vydal regulační standard *Basel III*
- **Pojišťovnictví** – mezinárodní poradní organizace IAIS (*International Association of Insurance Supervisors*) a IADI (*International Association of Deposit Insurers*)
- **Cenných papírů** – mezinárodní poradní organizace IOSCO (*International Organization of Securities Commissions*)

Kromě IOSCO mají tyto organizace sídlo v Basileji (Švýcarsko) v sídle **Banky pro mezinárodní platby** (*Bank for International Settlements*; BIS). Pod záštitou Basilejského výboru pro bankovní dohled, IAIS a IOSCO vzniklo **Společné fórum**, které se zabývá společnými otázkami týkající se bankovníctví, pojišťovnictví a oblasti cenných papírů, včetně regulace finančních konglomerátů.

Tabulka 2: Klasifikace systému regulace a dozoru

Kriterium	Systém
1. Předmět regulace a dozoru	- Institucionální - Funkční - Regulace „podle cílů“
2. Rozsah regulace a dozoru	- Univerzální („mega-systém“) - Specializovaný
3. Počet orgánů regulace a dozoru	- Jediný orgán - Dvojice spolupůsobících orgánů - Více orgánů
4. Postavení regulátora v systému státních institucí	- Centralizovaný - Decentralizovaný - Smíšený
5. Pravomoc a odpovědnost orgánů	- Autonomní (nezávislý) - Podřízený
6. Demokratičnost fungování regulátora	- Zahrnující samoregulaci regulovaných subjektů - Bez samoregulace
7. Způsob financování regulátorovy činnosti	- Z prostředků regulovaných subjektů - Ze státního rozpočtu - Kombinovaný způsob financování
8. Způsob provádění regulace a dozoru	- Formálně byrokratický versus věcný - Rigidní versus flexibilní - Transparentní versus netransparentní

Zdroj: (Pavlát, 2013)

1.4.2 Basel III

Z důvodů opakujících se finančních krizí v druhé polovině 20. století vedly v roce 1974 k vytvoření Basilejského výboru pro bankovní dohled (*Basel Committee on Banking*

Supervision), který sídlí „na půdě“ Banky pro mezinárodní platby (BIS) se sídlem ve švýcarské Basileji. Jeho hlavním posláním je mezinárodní spolupráce na regulaci a dohledu nad podnikáním v bankovníctví.

Důvodem vzniku dokumentu Basel III byla finanční krize, která na podzim roku 2008 odstartovala pádem americké banky Lehman Brothers. Jejím pádu předcházela tzv. hypoteční krize na americkém finančním trhu, jejíž signály bylo možné zaznamenat již v roce 2007, a zároveň velká expanze investičních produktů, jejichž hodnota se odvíjela od splácení balíků hypoték nebo jiných úvěrů. V prosinci roku 2010 Basilejský výbor pro bankovní dohled publikoval třetí dohodu pod označením Basel III. Jedná se o soubor regulatorních opatření reagujících na globální finanční krizi finančního sektoru, které by měly posílit odolnost a spolehlivost bankovního sektoru v zájmu dlouhodobého udržitelného ekonomického růstu a významně snížit pravděpodobnost a vážnost krizí budoucích. Tato opatření jsou v České republice zapracovávána do příslušných opatření České národní banky. (Dymeš, 2013)

Dne 20. července 2011 předložila Evropská komise návrh implementace regulatorních opatření Basel III na základě evropské legislativy. Součástí návrhu byla Směrnice o kapitálových požadavcích IV (*Capital Requirements Directive; CRD IV*) a Nařízení o kapitálových požadavcích (*Capital Requirements Regulation; CRR*). Přijetím návrhu se zabýval Evropský parlament, Rada Evropy a Evropská komise a jeho cílem je dosažení dohody mezi těmito třemi institucemi. Dne 14. 1. 2019 na svém zasedání v Basileji schválila skupina pro dohled Basilejského výboru, skupina guvernérů centrálních bank a vedoucí supervize (*Group of Central Bank Governors and Heads of Supervision; GHOS*) soubor revizí rámce tržního rizika a strategických priorit Výboru a pracovního programu pro 2019. Revize rámce tržního rizika schváleného GHOS dnes zlepšují jeho návrh a kalibraci:

- vyjasnění rozsahu expozic, které jsou předmětem kapitálových požadavků na tržní riziko,
- zavedení zjednodušeného standardizovaného přístupu pro banky s malými a nekomplexním obchodním profilem,
- zvyšování rizikové citlivosti standardizovaného přístupu přezkoumáním úpravy devizového rizika, indexových nástrojů a opcí,

- revize rizikové váhy standardizovaného přístupu, které se vztahují na riziko obecného úrokového rizika, měnové riziko a vybraná rizika úvěrového rozpětí,
- přehodnotit proces hodnocení s cílem zjistit, zda interní modely řízení rizik banky náležitě odrážejí rizika jednotlivých obchodních kanceláří (tzv. test zisku a ztrát),
- revize požadavků na určení rizikových faktorů způsobilých pro interní modelování a kapitálový požadavek vztahující se na rizikové faktory, které se považují za nemodelovatelné. (Dymeš, 2013)

Cílem reformy Basel III je zlepšit stabilitu bankovního sektoru, aby byl schopen reagovat na finanční a ekonomické situace, které ovlivňují finanční trh. Basel III vyžaduje zavedení minimální kapitálové rezervy, kontroly a tržní disciplínu bankovních subjektů, tak jak je uvedeno v tabulce č. 3.

První pilíř je dle Basel III především o vytvoření dostatečné kapitálové rezervy, tzn. zlepšení stability bankovního sektoru, tak aby byl schopen reagovat na finanční a ekonomické situace trhu.

Druhý pilíř se také zabývá spolehlivostí a kvalitou kontrolních a řídicích mechanismů banky a tuto pravomoc ponechává národním orgánům dohledu.

Třetí pilíř je o tržní disciplíně bankovního sektoru, je zaměřen zejména na transparentnost a zveřejňování informací dohledovým institucím a dalším dílčím účastníkům trhu. Cílem je zvýšit, aby banky o sobě zveřejňovaly více informací. Informace jsou k dispozici na jejich stránkách především o jejich kapitálové struktuře, kapitálové přiměřenosti a rizikové expozice.

Tabulka 3: Pilířová struktura Basel III

Pilíř 1	Pilíř 2	Pilíř 3
Minimální kapitálové požadavky (<i>Minimum Capital Requirements</i>)	Proces kontroly orgánem dozoru (<i>Supervisory Review Process</i>)	Tržní disciplína (<i>Market Discipline</i>)
Dodatečná/Vybraná kapitálová základna (<i>Additional/Refined Capital Basis</i>)	Dohled: dialog (<i>Supervision: Dialogue</i>)	Dodatečné/rozšířené zveřejňování informací (<i>Additional/Enhanced Disclosure</i>)
<ul style="list-style-type: none"> - Ukazatel likvidního krytí (<i>Liquidity Coverage Ratio, LCR</i>) - Ukazatel čistého stabilního financování (<i>Net Stable Funding Ratio, NSFR</i>) - Poplatek za obchodování s OTC deriváty (<i>OTC Derivative Charge</i>) - Kvalita a úroveň kapitálu (<i>Quality and Level of Capital</i>) - Pákový poměr (<i>Leverage Ratio</i>) - Kapitálový bezpečnostní polštář (<i>Capital Conservation Buffer</i>) - Proticyklické polštáře (<i>Countercyclical Buffers</i>) - Doložka o zvýšení absorpce ztrát: odpis nebo konverze dluhu (<i>Enhanced Loss Absorption Clause: Write-Off or Debt Conversion</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - Celopodnikové řízení a správa společnosti (<i>Firm-wide Corporate Governance</i>) - Řízení koncentrace rizik (<i>Managing Risk Concentrations</i>) - Vypořádání LT pobídek (<i>Alignment of LT Incentives</i>) - Řádné postupy odměňování (<i>Sound Compensation Practices</i>) - Kolegia dohledu (<i>Supervisory Colleges</i>) - Hodnocení kapitálové přiměřenosti ICAAP (<i>Capital: ICAAP</i>) - Celopodnikové řízení rizik (<i>Firm-wide Risk Management</i>) - Oceňovací praxe, zátěžové testy (<i>Valuation Practice, Stress Tests</i>) - Proces dohledu a hodnocení orgány dohledu (<i>Supervisory Review and Evaluation Process, SREP</i>) - kapitál (<i>Capital</i>) - řízení a správa (<i>Governance</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - Řízení rizika (<i>Risk Management</i>) - tržního (<i>Market</i>) - úvěrového (<i>Credit</i>) - provozního (<i>Operational</i>) - Složky povinného vlastního kapitálu (<i>Regulatory Capital Components</i>) - Podrobné vyrovnávání kapitálu (<i>Detailed Reconciliation of Capital</i>) - Podíly povinného vlastního kapitálu (<i>Regulatory Capital Ratios</i>) - Sekuritizační expozice (<i>Securitization Exposures</i>)

Zdroj: vlastní zpracování podle (Alexander, 2014), (Masníková, 2016) a (ECB, 2017)

2. Finanční instituce

Veškeré aktivity finančního trhu provádí finanční instituce k tomu určené. Tyto instituce jsou v české legislativě určeny takto:

„Jedná se o banky a pobočky zahraničních bank, spořitelní a úvěrní družstva, investiční společnosti a investiční fondy, penzijní fondy, osoba, která je oprávněna podle zvláštního právního předpisu obchodovat s cennými papíry, organizátor trhu s cennými papíry, pojišťovny, Středisko cenných papírů a jiné právnické osoby oprávněné k vedení části evidence Střediska cenných papírů, jakož i k výkonu jeho ostatních činností, právnické nebo fyzické osoby provozující herny, kasina, sázkové kanceláře, dražby mimo výkon rozhodnutí, obchody s nemovitostmi, finanční pronájem, finanční činnosti, obchodování s cizí měnou, zprostředkování hotovostních a bezhotovostních převodů finančních prostředků, zprostředkování spoření nebo zprostředkovatelskou činností směřující k uzavření pojistné či zajišťovací smlouvy.“ (§ 1 odst. 6 zákona č. 61/1996 Sb.)

2.1 Centrální banka

Česká národní banka je součástí Evropského systému centrálních bank podle Smlouvy o fungování Evropské unie a podle Protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (dále jen „Statut“) a podílí se na plnění cílů a úkolů Evropského systému centrálních bank.

Česká národní banka je právnickou osobou se sídlem v Praze a jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem. Hlavním cílem České národní banky je péče o cenovou stabilitu a bezpečné fungování finančního systému v České republice. Dalším cílem České národní banky je podpora obecné hospodářské politiky vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu a obecné hospodářské politiky v Evropské unii se záměrem přispět k dosažení cílů Evropské unie. Česká národní banka jedná v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství. (§ 1 odst. 6 zákona č. 6/1993 Sb.)

ČNB tedy provádí dohled nad bankovním sektorem, družstevními záložnami, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijními společnostmi, fondy penzijních společností, směnárny a dohled nad institucemi v oblasti platebního styku. Stanovuje pravidla, která chrání stabilitu bankovního sektoru, kapitálového trhu, pojišťovnictví a sektoru penzijních fondů. Systematicky reguluje, dohlíží a popřípadě postihuje nedodržování stanovených pravidel. (ČNB, 2019a)

Funkce ČNB:

- Emisní funkce – jako jediná banka v zemi má právo emitovat nové peníze a staré stahovat z oběhu
 - Banka bank – může obchodním bankám poskytovat úvěry za speciální úrokové sazby – v ČR: repo sazba, diskontní sazba, lombardní sazba
 - Správce měnových rezerv a státního dluhu – centrální banka provádí finanční operace vlády, operuje se státními cennými papíry, uskutečňuje kurzovou politiku
 - Bankovní dozor – má právo prověřovat legálnost bankovních operací, uděluje bankovní licence, provádí dohled nad peněžními a kapitálovými trhy
- Reprezentace – ČR je členem Mezinárodního měnového fondu, Světová banka a představitel centrální banky zde ČR zastupuje

2.2 Evropská centrální banka

Evropská centrální banka (ECB) je centrální bankou 19 zemí Evropské unie, které přijaly euro. Byla založena společně s Evropským systémem centrálních bank 1. června 1998 se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem, Německo a jejím úkolem je udržovat stabilitu cen v zemích, které používají euro, a také řídit měnovou politiku Evropské unie. Prezidentkou je Mario Draghi. Složení ECB je:

- Rada guvernérů = Výkonná rada ECB a guvernéři národních centrálních bank států eurozóny
- Výkonná rada – prezident ECB, viceprezident ECB a čtyři další členové rady

- Generální rada – prezident ECB, viceprezident ECB a guvernéři národních centrálních bank 27 členských států EU

Mezi základní úkoly ECB:

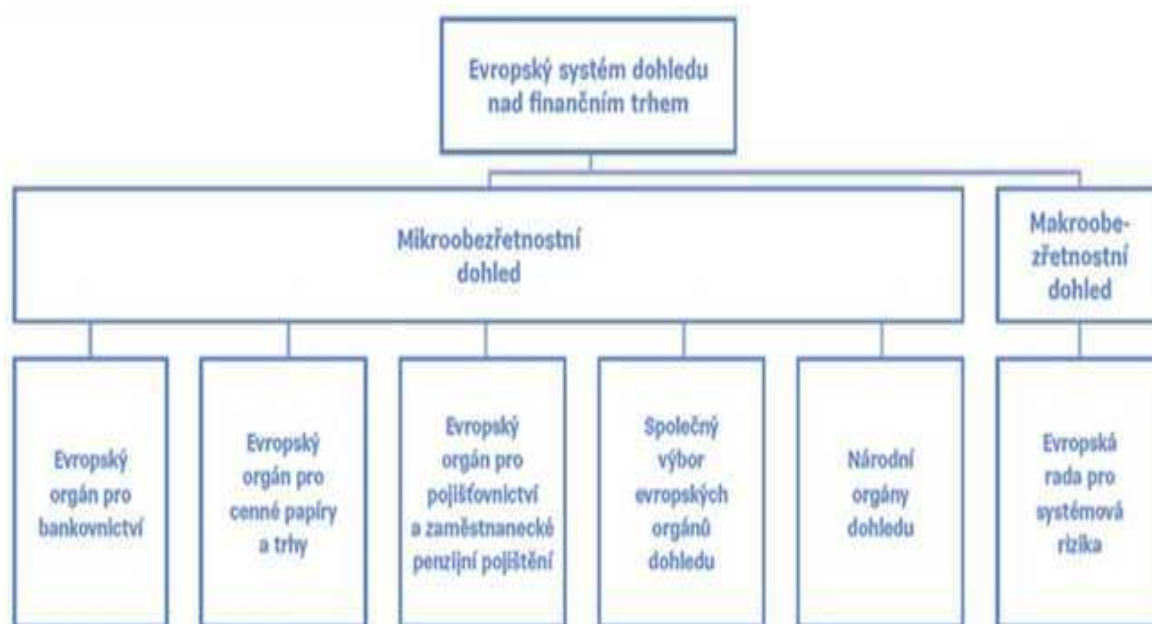
- Vymezení a provádění měnové politiky eurozóny
- Provádění devizových operací
- Držba a správa oficiálních devizových rezerv zemí eurozóny
- Podpora plynulého fungování platebních systémů

Jedním ze základních principů ECB je její nezávislost, která má zabránit ovlivňování společné měnové politiky. Centrální banka také poskytuje veřejnosti a trhům veškeré příslušné informace o své strategii, rozhodnutích a i o svých postupech.

2.3 Evropský systém dohledu nad finančním trhem

Evropský systém dohledu nad finančním trhem (dále jen „ESFS“) je vícevrstevný systém mikroobezřetnostních a makroobezřetnostních orgánů, který zahrnuje Evropskou radu pro systémová rizika, tři evropské orgány dohledu a orgány dohledu jednotlivých členských států. Jeho úkolem je zajistit konzistentní a koherentní finanční dohled v EU. Tento systém dohledu prochází významnými změnami, k nimž dochází v důsledku zavádění bankovní unie a vystoupení Spojeného království z EU. Právní základ je ve smlouvě o fungování Evropské unie článek 114 a článek 126 odst. 6. (Rakić a Dessimirova, 2018)

ESFS sestává z Evropské rady pro systémová rizika (ESRB), třech evropských orgánů dohledu – jmenovitě Evropského orgánu pro bankovnínictví (EBA), Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (ESMA) a Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) – a orgánů dohledu jednotlivých členských států.

Obrázek 3: Struktura evropského systému dohledu nad finančním trhem
Zdroj: (Macáková, 2018)

Makrobezpečnostní dohled představuje vícevrstevný systém orgánů, které se dělí podle odvětví (bankovníctví, pojišťovnictví a trhy s cennými papíry) a podle úrovně dohledu a regulace na EU a vnitrostátní. Naproti tomu mikrobezpečnostní dohled vykonávají v rámci EU tři orgány EBA, EIOPA a ESMA, každá má svoji právní subjektivitu a svého předsedu, který ji zastupuje. Všechny tři evropské orgány dohledu mají tutéž organizační strukturu. Řídícími orgány jsou dozorčí rada (hlavní orgán s rozhodovací pravomocí, který je tvořen předsedou, ředitelem příslušného orgánu dohledu v jednotlivých členských státech a po jednom zástupci Komise, Evropské centrální bank, ESRB a dalších dvou evropských orgánů dohledu, správní rada, předseda a výkonný ředitel. (Rakić a Dessimirova, 2018)

3. Regulace a dohled na finančním trhu v ČR

Dnešní právní úprava dohledu a regulace nad finančním trhem v ČR je upravena v mnoha zákonech. Jedná se především o zákon o České národní bance, zákon o podnikání na kapitálovém trhu, zákon o spořitelních a úvěrních družstev, zákon o bankách, zákon o kolektivním investování, zákon o platebním styku a další.

„K integraci dohledu nad finančním trhem do jedné instituce (ČNB) došlo od 1. dubna 2006. ČNB tak převzala agendu bývalé Komise pro cenné papíry, Úřadu státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění Ministerstva financí a Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami.“ (ČNB, 2006)

Do roku 2006 byl v ČR uplatňován sektorový model dohledu nad finančním trhem a po 1. dubna 2006 se sektorový model změnil na funkcionální. V roce 2008 vznikly sekce regulace a mezinárodní spolupráce na finančním trhu. (Jílek, 2018)

- Sektorový model – Tradiční sektorový (odvětvový) model – bankovní dohled (v centrální bance nebo mimo ni), instituce pro dohled nad pojišťovnictvím a penzijním připojištěním, instituce pro dohled nad kolektivním investováním a kapitálovým trhem;
- Funkcionální model – Instituce pro dohled férovým obchodováním na kapitálovém trhu, instituce pro dohled nad obezřetným podnikáním finančních institucí;
- Jedna instituce pro všechna odvětví a trhy (centrální banka nebo samostatná instituce).

V roce 2010 vznikl samostatný odbor finanční stability a v roce 2014 samostatný odbor restrukturalizace. Poslední změnou došlo ke vzniku nové sekce dohledu nad finančním trhem II. Jednalo se o sloučení dvou dříve samostatných odborů (ochrany spotřebitele a dohledu nad drobnými distributory). Došlo také k převzetí části kompetencí ze sekce dohledu nad finančním trhem. (ČNB, 2017)

3.1 Vývoj regulace v ČR v roce 2017

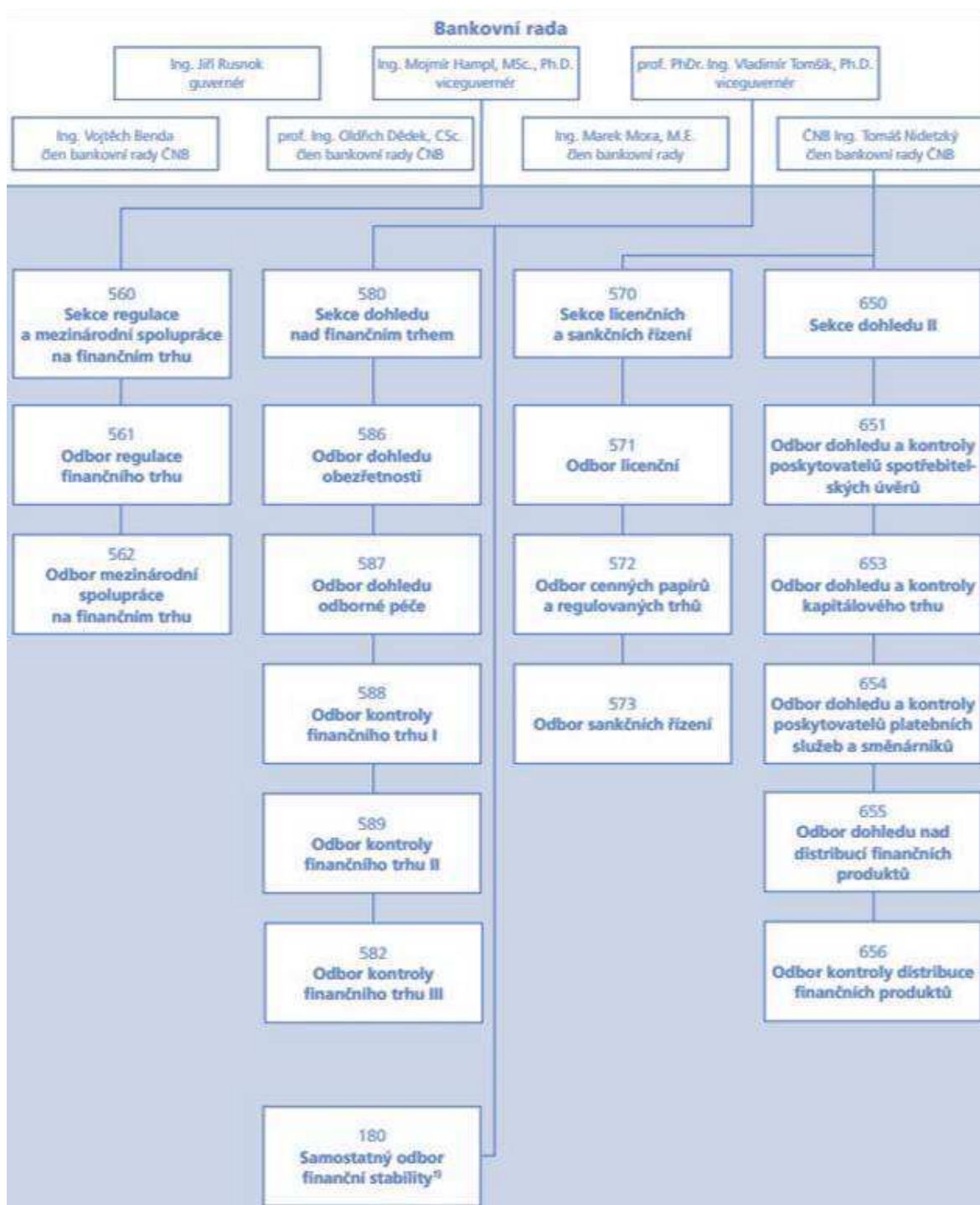
V roce 2017 se Česká národní banka podílela na změnách legislativy, která upravuje regulační rámec finančního trhu v České republice. Tyto změny vycházely především

z implementace právních norem EU. ČNB spolupracovala v oblasti přípravy nových zákonů zejména zejména s Ministerstvem financí ČR (MF) a samozřejmě i s dalšími orgány státní správy. V návaznosti na změny, které dle zákona v legislative proběhly, vydala ČNB vyhlášky, dále vydala i metodická a výkladová stanoviska vůči regulatorním požadavkům ve vztahu k účastníkům finančního trhu. (ČNB, 2017)

Evropská komise v listopadu 2016 uveřejnila legislativní návrhy ke snížení rizik v bankovním sektoru EU. Návrhy pak začala projednávat v roce 2017 i centrální banka ČR. Úzká spolupráce mezi ČNB a MF při projednávání legislativních návrhů vedla k přípravě instrukcí, které byly využity při jednání pracovních skupin Rady EU. Zástupci ČNB se těchto jednání účastnili. K vybraným regulatorním otázkám ČNB zajišťovala zpracování a prezentaci neformálních dokumentů (tzv. *non-papers*). (ČNB, 2017)

3.2 Dohled nad finančním trhem v ČR

„Česká národní banka trvale usiluje o zajišťování dohledu nad finančním trhem a jeho institucemi v souladu s mezinárodními standardy. Česká národní banka aktivně sleduje vývoj v této oblasti a nové požadavky uvážlivě implementuje, případně iniciuje kroky k jejich naplňování. Základním strategickým rámcem pro působnost České národní banky v oblasti dohledu jsou Hlavní principy pro zajištění efektivního bankovního dohledu, vydané Basilejským výborem pro bankovní dohled v roce 2012.“ (ČNB, 2017, s. 30)

Obrázek 4: Organizační schéma dohledu ČNB
Zdroj: (ČNB, 2017)

Nejvyšším orgánem ČNB je bankovní rada, kterou jmenuje prezident ČR. Má sedm členů a svou funkci vykonávají po dobu šesti let.

Formy dohledu nad finančním trhem:

1. Dohled na dálku
2. Kontrola na místě
3. Komunikace s dohlíženými subjekty

ČNB dohlíží na úvěrové instituce, jako jsou banky a družstevní záložny, kapitálový trh, pojišťovnictví, penzijní fondy, směnárny, instituce elektronických peněz, platební instituce.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, uděluje ČNB pravomoc ve výkonu dohledu nad tuzemským finančním trhem. Jejím hlavním úkolem je zejména provádění dohledu na dálku, provádění kontrol na místě u subjektů finančního trhu, které podléhají platné regulaci. Dále kontroluje postupy prováděné těmito subjekty v praxi a dohlíží i na realizaci výkonu dohledu nad infrastrukturou kapitálového trhu. K dalším aktivitám ČNB patří licenční, schvalovací a povolovací činnosti.

„ČNB vykonávala dohled nad 23 tuzemskými bankami včetně pěti stavebních spořitelů a nad 10 družstevními záložnami. V omezeném rozsahu byl výkon dohledu ČNB realizován i ve vztahu k 24 pobočkám zahraničních bank, z nichž 23 mělo sídlo v některém z členských států EU. Jedna pobočka zahraniční banky byla domicilována mimo Evropský hospodářský prostor. Formou dohledu na dálku nad úvěrovými institucemi bylo v souladu s rizikově orientovaným přístupem především kontrolováno dodržování pravidel obezřetného podnikání, a to na základě pravidelné evaluace finanční situace dohlížených subjektů. Výkon dohledu na dálku byl doplněn provedením 16 kontrolních šetření uskutečněných přímo v prostorách úvěrových institucí.“ (ČNB, 2016, s. 19)

Dalším cílem ČNB jejího dohledu v oblasti obezřetnostních pravidel je také dodržování pravidel odborné péče (dohled odborné péče) a dále dohledu v oblasti dohledu prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Dohled odborné péče zahrnuje mj. i dohled v oblasti ochrany spotřebitele podle zákona č. 634/2008 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. (ustanovení § 2a zákona č. 6/1993 Sb., 2018)

4. EU dohled nad finančním trhem a regulace a jeho implementace v ČR

V této kapitole bude přiblížen jeden z mnoha předpisů EU v dohledu a regulaci nad finančním trhem a jeho implementaci v ČR. Jde o Směrnici Evropské regulace spotřebitelských úvěrů na nemovitosti určené k bydlení 2014/17 EU, která je vedena pod zkratkou CCD (*Consumer Credit Directive – Směrnice o spotřebitelských úvěrech*), a MCD (*Mortgage Credit Directive – Směrnice o hypotéčních úvěrech*). Směrnice vznikla na základě Evropské komise, která v roce 2003 zahájila proces zkoumání dopadu překážek na trh s úvěry. V roce 2007 komise zřídila i odbornou skupinu, která zjišťovala úvěrovou historii, byly zahájeny studie o roli a fungování zprostředkovatelů úvěrů. (EP, 2014)

4.1 Zákon o spotřebitelském úvěru v ČR

Zákon 257/2016 Sb. (dále jen Zákon o spotřebitelském úvěru nebo ZSÚ) zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie a upravuje:

- činnost některých osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, včetně činnosti těchto osob v zahraničí,
- práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru a
- působnost správních orgánů v oblasti poskytování a zprostředkovávání spotřebitelského úvěru. (Zákon č. 257/2016 Sb., 2016)

Zákon o spotřebitelském úvěru (257/2016 Sb.) hovoří převážně o spotřebitelském úvěru ve spojitosti s ochranou spotřebitele.

„Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem. Dozor nad dodržováním povinností při poskytování spotřebitelských úvěrů věřiteli, kteří neposkytují úvěry na základě povolení, licence nebo registrace České národní banky (např. nebankovní úvěrové,

splátkové a leasingové společnosti), vykonává Česká obchodní inspekce.“
(ČNB, 2019b)

V roce 2016 došlo k zásadní změně při poskytování spotřebitelského úvěru a v podnikání v oblasti zprostředkování a poskytování úvěru. Vstoupila v platnost novela zákona o ochraně spotřebitele, která přinesla zásadní rozšíření kompetencí finančního arbitra. Tato novela zavedla důkazní novinku, kdy zprostředkovatel musí prokazovat směrem k dozorovému orgánu, že vůči spotřebiteli dostal všem svým povinnostem. Zákon nabyl platnosti 5. srpna 2016, s účinností od 1. prosince 2016 a nahradil zákon o spotřebitelském úvěru z roku 2010. Zákon transformuje směrnici EU, která do českého právního řádu byla přijata téměř o rok později. Jedná se o Směrnici Evropské regulace spotřebitelských úvěrů na nemovitosti určené k bydlení, která je vedena pod zkratkou CCD (*Consumer Credit Directive*), a MCD (*Mortgage Credit Directive*). Jde o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení ze dne 4. února 2014. Tato směrnice měla platit v členských zemích EU od března 2016. Z důvodu politických přestřelek se tento termín v Česku nestihl a ČR byla vystavena riziku sankcí ze strany EU. Zákon dopadá na celý sektor a zavádí některé jasně definované okruhy regulace. Jedná se především o oblast spotřebitelských úvěrů, spotřebitelských úvěrů na bydlení a vázaných spotřebitelských úvěrů. Na tento sektor bude dle zákona dohlížet ČNB, která nově vede registry zprostředkovatelů. Zápis do registrů je prováděn vždy na 12 měsíců za poplatek.

Zákon dále specifikuje tzv. odbornou způsobilost prokazovanou složením odborné zkoušky u akreditované osoby dle otázek, které jsou garantovány ze strany ČNB. Zkoušku není možné nahradit jiným způsobem a zákon stanovil přechodné období na 24 měsíců. Ve smyslu tohoto zákona všichni pracovníci v bankovníctví, ve finanční sféře, kde se spotřebitelem hovoří o možnosti „úvěru“, tuto zkoušku musí splnit.

Dle směrnice EU je do spotřebitelského zákona (zákon č. 257/2016 Sb.) implementován i formulář ESIP – Evropský standardizovaný informační přehled (*European Standard Information Sheet, ESIS*).

Účelem Zákona o spotřebitelském úvěru je transformace Směrnici Evropské regulace spotřebitelských úvěrů a hypoték MCD (Mortgage Credit Directive – Směrnice o hypotéčních úvěrech), především zlepšení kvality úvěrových služeb a ochrany spotřebitele, dále pak posílení celistvosti a soudržnosti regulace a rozšiřování na finančním trhu.

Vzhledem k původnímu stavu poskytování úvěrových produktů na finančním trhu bylo důležité provést implementaci nařízení EU:

- Převzetí příslušného evropského právního předpisu (směrnici MCD), a tím docílit ochrany spotřebitele v oblasti poskytování úvěrů na bydlení,
- Zlepšit kvalitu služeb při poskytování úvěrů na retailovém trhu a zároveň zamezit výskyt nezodpovědného půjčování a tím dostávat klienty do dluhových pastí,
- Sjednotit po právní stránce distribuci úvěrů pro spotřebitele a také ji sblížit s principy regulace v ostatních sektorech finančního trhu.

Tabulka 4: Typy subjektů k povolovací a dohledové činnosti v sektoru spotřebitelských úvěrů

Typ subjektu	Předmět činnosti orgánu dohledu	
	vydávání oprávnění	dohled nad činností
bankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů	ČNB	ČNB
nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů neposkytující další finanční služby	ŽÚ	ČOI
nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů, poskytující současně některé další finanční služby	ŽÚ x ČNB	ČNB

Zdroj: vlastní zpracování podle dohledu nad finančním trhem, zpracovaném (ČNB, 2018)

Všichni stávající finanční poradci, zprostředkovatelé a poskytovatelé finančních služeb, nebankovní prodejci úvěrových produktů a samozřejmě také bankovní poskytovatelé museli složit zkoušku a získat osvědčení během dvouletého přechodného období, to znamená do konce listopadu 2018.

Povinnost se pochopitelně nadále vztahuje také na všechny subjekty a zaměstnance, kteří chtějí na trh spotřebitelských finančních produktů nově vtoupat. (Brychová, 2019).

Pro srovnání podmínek k uskutečnění těchto zkoušek byly vybrány tři společnosti. Jedná se o Moneta Money bank, a.s. (MMB, a.s.), Česká spořitelna, a.s. (ČS, a.s.) a Broker Consulting, a.s. V tabulce 5 je uveden celkový počet zaměstnanců jednotlivých společností, dále pak počet zaměstnanců z celkového počtu, kteří musejí splnit podmínku zkoušky.

V tabulce jsou uvedeny i případné benefity jednotlivých společností pro uskutečnění zkoušky. Jednalo se především o poskytnutí studijního placeného volna, počet placených pokusů pro provedení zkoušky u akreditované společnosti (zejména u ČBA, a.s.).

Tabulka 5: Srovnání přístupu ke splnění MCD v různých organizacích

	MMB, a.s.	ČS, a.s.	Broker Consulting, a.s.
celkový počet zaměstnanců	3 304	10 171	1 600
počet zaměstnanců s nutností zkoušky	1 130	6 000	1 500
počátek zkoušek	1. ledna 2018	1. ledna 2018	2017
počet pokusů na zkoušku	5	neomezeně	neomezeně
benefit platby zaměstnavatelem	2	3	1
studijní volno	1 den	1 den	ne
termín zkoušky u nově nastupujících	do 3 měsíců	do 3 měsíců	do 3 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z (ČBA, 2018)

Pouze v jedné ze společností, a to v Moneta Money bank, a.s. se nově nastupujícím zaměstnancům věnují intenzivně od počátku a mají připravené jednodenní školení ohledně přípravy na zkoušku. Na základě informace personalistky paní Kateřiny Křížové, seznamují nově nastupující s aplikací v mobilu, kde mohou studovat, představují kompletní testy a navíc se věnují tzv. slovníku bankovních výrazů.

Ve společnosti Broker Consulting, a.s. se jedná o samostudium. K dispozici mají taktéž vzorové testy, které nově nastupující mohou využívat. Mají k dispozici tzv. Mentora, služebně staršího kolegu, který jí může být nápomocný. Obdobný systém je i v České spořitelně a.s. Nově nastupující dostanou informaci od svých mentorů, kde a jak studovat.

Podle nařízení ČNB a zvýšení odbornosti aktivních účastníků finančního trhu je mnoho akreditovaných společností, které umožňují dosažení odborné zkoušky v této oblasti. Jednou z těchto společností je i Česká bankovní asociace (ČBA), která reprezentuje více než 99 % českého bankovního sektoru a současně je držitelem akreditací pro provádění zkoušek. K úkolům ČBA patří zejména:

- zastupovat a prosazovat společné zájmy členů ve vztahu k parlamentu, vládě, dalším orgánům exekutivy, České národní bance a dalším právním subjektům.
- podporovat profesní přípravu pracovníků bank způsoby a formou odpovídající aktuálním potřebám trhu a poptávce členů, včetně zajišťování a organizace přednášek, seminářů,

vzdělávacích a osvětových kurzů a zkoušek v souladu s vlastními vzdělávacími programy i příslušnou legislativní úpravou (ČBA, 2019).

Při přijetí Zákona o spotřebitelském úvěru a jeho implementace do odbornosti zúčastněných stran se u České bankovní asociace (ČBA, a.s.) uskutečnilo více jak 23 tisíc zkoušek. V tabulce č. 6 je vidět celkový počet zkoušek za rok 2017 a rok 2018 u ČBA, a.s. Dále je v tabulce také uvedena celková úspěšnost v absolvování zkoušek. Na základě informací od personalistky Moneta Money bank, a.s. paní Kateřiny Křížové a dále od personalistky paní Andrey Kolaříkové z České spořitelny, a.s., jsou prováděné průběžné vzdělávací aktivity v jejich sektoru na bázi prezenčního školení, prováděné interními či externími lektory a případně jsou doplňovány elearningovými kurzi. Tyto informace korespondují s informací uvedenou na webových stránkách ČBA, a.s., která uvádí: „Na celkově vyšší úspěšnosti mají určitě svůj podíl již dříve zavedené průběžné vzdělávací aktivity organizované bankami na pravidelné bázi“. (ČBA, 2019)

V tabulce č. 7 jsou uvedena data ohledně jednotlivých typů zkoušek:

1. Spotřebitelský úvěr

- Úvěry jiné než na bydlení
- Vázaný úvěr
- Bydlení
- Kombinovaná bydlení + úvěry jiné než bydlení)

2. Kapitálový trh

- Kapitálový trh I
- Kapitálový trh II

3. Penze (ČBA, 2019).

Tabulka 6: Počet celkových zkoušek u všech akreditovaných osob a ČBA Educa

Období	všechny akreditované osoby			ČBA Educa		
	počet zkoušek	počet úspěšných zkoušek	úspěšnost	počet zkoušek	počet úspěšných zkoušek	úspěšnost
2017	12 759	9 792	76,75 %	2 711	2 307	85,10 %
2018	53 922	36 285	67,29 %	20 430	13 898	68,03 %
Celkem	66 681	46 077	69,10 %	23 141	16 205	70,03 %

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z (ČBA, 2018)

Tabulka 7: Počet celkových zkoušek u všech akreditovaných osob a ČBA v období 2017 – 2018

Typ zkoušky	všechny akreditované osoby			ČBA Educa		
	počet zkoušek	počet úspěšných zkoušek	úspěšnost	počet zkoušek	počet úspěšných zkoušek	úspěšnost
Spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení	19 846	12 156	61,25 %	4 536	2 831	62,41 %
Vázané spotřebitelské úvěry	5 386	3 679	68,31 %	3 523	2 389	67,81 %
Spotřebitelské úvěry na bydlení	3 768	2 992	79,41 %	798	643	80,58 %
Souhrnná zkouška	37 681	27 250	72,32 %	14 284	10 342	72,40 %

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z (ČBA, 2018)

Dle směrnice EU 2014/17/EU, která hovoří o ochraně spotřebitele, dochází prostřednictvím ČNB a např. ČBA k navýšení odbornosti nejen v oblasti spotřebitelských úvěrů, ale i v dalších oblastech dle zákona.

4.2 Dodržení regulace a dohledu nad finančním trhem v EU – Polsko

V Evropském systému centrálních bank reprezentuje Polsko Polská národní banka (polsky Narodowy Bank Polski, zkracováno NBP), jde o centrální banku. V Polsku dále působí Výbor pro finanční stabilitu (KSF) a je makrobezpečnostním orgánem dohledu nad finančním systémem a krizovém řízení ve finančním systému. Vstoupil v platnost 1. listopadu 2015. (NBP, 2015)

V členských zemích měla Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU platit od 21. března 2016. V červnu 2016 bylo Polskem oznámeno, že implementaci nařízení EU mají provedenou jen částečně. Následovala výzva od Evropské komise a to dne 8. prosince 2016, aby Polsko provedlo plnou implementaci směrnice EU o spotřebitelských a hypotéčních úvěrech a uvedla vše do souladu s právními předpisy EU. Tuto výzvu mělo Polsko akceptovat do dvou měsíců. Následně by Komise mohla věc podstoupit Soudnímu dvoru EU.

Hlavním úkolem Evropské komise je kontrola nad dodržováním nařízení a směrnic vydaných EU. Polsko nedorželo plnou implementaci Směrnice 2014/17 EU a ani výzvu z prosince 2016. Evropská komise požádala Polsko, aby zavedla opatření ohledně otevření svého trhu pro zprostředkování úvěrů z EU, a tím podnítila hospodářskou soutěž.

Cílem směrnice je opět ochrana spotřebitele a sloučení pravidel na evropském trhu, dále pak zvýšení standardu předsmulvních informací, které klient získává před podpisem smlouvy o úvěru.

Evropská komise dne 24. ledna 2019 rozhodla opětovně Polsku zaslat výzvu, a pokud neobdrží do dvou měsíců uspokojivé vysvětlení, předá věc Soudnímu dvoru EU.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo identifikovat dopady bankovního dohledu na finanční trh v České republice a podniky, které na tomto trhu působí. Výzkumnou otázkou, na kterou hledala tato bakalářská práce odpověď, bylo, zda reflektuje český bankovní dohled reprezentovaný Českou národní bankou vhodně a dostatečně nové trendy a změny v uspořádání systému dohledu a pravidel chování na finančním trhu.

V první části bakalářské práce proběhlo seznámení s pojmem regulace, dohled, finanční trh. Dále pak s aktuálním systémem dohledu v EU a v ČR a krátce jsme popsali hlavní orgány dohlížející na finanční trh. Seznámili jsme se s jejich činnostmi, úkoly a cíli, které v systému mají. Jakým způsobem na plnění Zákona o spotřebitelském úvěru dohlížejí.

V praktické části je bakalářská práce zaměřena především na implementaci Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení ze dne 4. února 2014. Do české legislativy byla implementována jako Zákon o spotřebitelském úvěru, který nabyl platnosti 5. srpna 2016 s účinností od 1. prosince 2016. Hlavním důvodem přijetí Zákona o spotřebitelském úvěru byla transpozice MCD, dále pak sjednocení regulace na trhu spotřebitelských úvěrů a posílení ochrany spotřebitele.

Byly vybrány tři společnosti, kde bylo provedeno šetření ohledně možnosti vzdělávání a přípravy na odbornou zkoušku. Jednalo se o Monetu Money Bank, a.s., Českou spořitelnu, a.s. a Broker Consulting, a.s. Průzkumem bylo prokázáno, že každá společnost klade velký důraz na splnění odborné zkoušky nařízené ČNB, a.s. a svým zaměstnancům umožňují různými benefity této odbornosti docílit. Mezi benefity patřilo zejména provedení zkoušky zdarma od jednoho pokusu až po tři placené pokusy. Moneta Money Bank a.s., dávala svým zaměstnancům navíc i den studijního volna. Ze zdrojů ČBA, a.s. je zřejmý také počet vykonaných zkoušek, a to nejen přímo u ČBA, ale i u jiných akreditovaných společností.

Pomocí přenosu předpisu EU do Zákona o spotřebitelském úvěru jsou vidět nejvýznamější změny, které jsou především ve sjednocení regulace na trhu spotřebitelských úvěrů, sjednocení dohledu a pravidel pro poskytovatele i zprostředkovatele úvěrů. Samozřejmě

každá regulace má své negativní i pozitivní dopady. Mezi negativními dopady můžeme zmínit například navýšení nákladů pro poskytovatele i zprostředkovatele úvěrových služeb. Mezi nejvýznamnější pozitivní dopady jistě patří zlepšení kompetencí a odbornosti lidí, kteří poskytují poradenství v oblasti spotřebitelských úvěrů, zvýšení důvěry spotřebitelů a spolehlivosti společností fungujících na českém trhu finančních služeb.

Seznam použité literatury

- ALEXANDER, Kern. 2014. *Stability and Sustainability in Banking Reform: Are Environmental Risks Missing in Basel III?* [online]. Cambridge, UK: University of Cambridge [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://www.cisl.cam.ac.uk/resources/publication-pdfs/stability-and-sustainability-basel-iii-final-repor.pdf>
- BLAKE, David. 1995. *Analýza finančních trhů*. Praha: Grada. ISBN 80-716-9201-8.
- BRYCHOVÁ, Helena. 2019. *Zkoušky odbornosti: osvědčení získalo již více než 46 tisíc finančních poradců* [online]. Praha: Česká bankovní asociace [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/media-servis/tiskove-zpravy/zkousky-odbornosti-osvedceni-ziskalo-jiz-vice-nez-46-tisic-financnich-poradcu>
- ČBA. 2018. *Vyhodnocení úspěšnosti* [online]. Praha: Česká bankovní asociace [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.cbaeduca.cz/cbaeNews.aspx>
- ČNB. 2016. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2019-04-02]. Dostupné také z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2016_cz.pdf
- ČNB. 2017. *Zpráva o finanční stabilitě* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2019-04-02]. Dostupné také z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2017/20171219_sekce_financni_stability.html
- ČNB. 2017. *Dlouhodobá koncepce dohledu České národní banky* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2019-03-29]. Dostupné také z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/dlohodoba_koncepce_dohledu/dlohodoba_koncepce_dohledu.pdf
- ČNB. 2017. *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem*. Praha. Dostupné také z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/
- ČNB. 2018. *Registr prospektů České národní banky* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: http://oam.cnb.cz/sipresextdad/SIPRESWEB.WEB_PROSPECTUS.PROSPECTUS_SEARCH_DO

- ČNB. 2019a. *Dohled nad finančním trhem* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh
- ČNB. 2019b. *Spotřebitelský úvěr* [online]. Praha: Česká národní banka [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/ochrana_spotrebitele/spotrebitelsky_uver.html
- DYMEŠ, Jiří. 2013. Vliv zavádění BASEL III na obchodní činnost bank. Praha, 74 s. Diplomová práce. Bankovní institut vysoká škola Praha Katedra finančnictví a ekonomických disciplín. Vedoucí práce Ing. Zbyněk Kalabis.
- ECB. 2017. *Co je to SREP?* [online]. Frankfurt nad Mohanem, Německo: Evropská centrální banka. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/srep.cs.html>
- EP. 2014. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU* [online]. Brusel, Belgie: Evropský parlament [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0017&from=EN>
- GALLISTL, Vladan. 2018. Trh s dluhopisy se ochladí. *E15.cz* [online]. Praha: Czech news center [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/trh-s-dluhopisy-se-ochladi-cnb-omezila-privatni-emise-1341745>
- JENÍK, Ivo. 2011. *Dohled a regulace finančního trhu*. Praha: Spolek českých právníků Vyšehrad. ISBN 978-80-85305-48-7.
- JÍLEK, Milan. 2018. *Přehled seminářů České společnosti ekonomické* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.ef.jcu.cz/o-fakulte/katedry/katedra-ucetnictvi-a-financi/seznam-akci-kuf-1.pdf>
- KRÁMEK, Vladek. 2016. *Nová regulace úvěrů a další legislativní novinky*. In: *Hypoindex.cz* [online]. Praha: Fincentrum a. s. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.hypoindex.cz/clanky/nova-regulace-uveru-a-dalsi-legislativni-novinky/>
- MACÁKOVÁ, Jana. 2018. Revoluce, nebo evoluce evropského systému dohledu nad finančními trhy?. In: *Opojištění.cz* [online]. Praha: Impression Media [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/regulace-trhu/revoluce-nebo-evoluce-evropskeho-systemu-dohledu-nad-financnimi-trhy/>

- MASNÍKOVÁ, Eva. 2016. *Vliv nových pravidel Basel III na bankovní sektor*. Brno, 89 s., Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce: Dalibor Pánek.
- NBP. 2015. *Komitet Stabilności Finansowej – organ nadzoru makroostrożnościowego* [online]. Warszawa, Polska: Narodowi Bank Polski [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/komitet.aspx>
- PAVLÁT, Vladislav a Antonín KUBÍČEK. 2010. *Regulace a dohled nad finančními trhy*. 2. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní. Eupress. ISBN 978-80-7408-036-4.
- PAVLÁT, Vladislav. 2005. *Kapitálové trhy*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-864-1987-8.
- PAVLÁT, Vladislav. 2013. *Globální finanční trhy*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. Eupress. ISBN 978-80-7408-076-0.
- POLOUČEK, Stanislav. 2009. *Peníze, banky, finanční trhy*. Praha: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-152-9.
- RAKIĆ, Dražen a Denitza DESSIMIROVA. 2018. Evropský systém dohledu nad finančním trhem (ESFS). *Fakta a čísla o Evropské unii: Evropský parlament* [online]. EUŠtrasburk, Francie: Evropský parlament [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/84/evropsky-system-dohledu-nad-financnim-trhem-esfs->
- REJNUŠ, Oldřich. 2001. *Teorie a praxe obchodování s cennými papíry*. Praha: Computer Press. Business books (Computer Press). ISBN 80-722-6571-7.
- REJNUŠ, Oldřich. 2014. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.
- SEKERKA, Bohuslav. 1996. *Cenné papíry a kapitálový trh*. Praha: Profess. ISBN 80-852-3541-2.
- Zákon č. 6/1993 Sb., Zákon České národní rady o České národní bance, ze dne 17. prosince 1992. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 3. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 61/1996 Sb., Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ze dne 15. února 1996. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1996, částka 19. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 257/2016 Sb., Zákon o spotřebitelském úvěru, ze dne 14. července 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 100. ISSN 1211-1244.